

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ЄДИНОГО ДНЯ ІНФОРМУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

**ДО ДНЯ ЗАХИСНИКІВ І ЗАХИСНИЦЬ УКРАЇНИ,
ПОКРОВИ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ,
ДНЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА**

*(за матеріалами Українського
інституту національної пам'яті)*

14 жовтня Україна відзначила День захисників і захисниць, згадуючи всіх, хто в різні часи обороняв та боронить нині наш суверенітет і територіальну цілісність незалежно від роду діяльності та статі, День українського козацтва, свято Покрови Пресвятої Богородиці.

Ключові повідомлення

День захисників і захисниць України нероздільно пов'язаний із розвитком українського війська та військових традицій. Сучасні воїни примножують їх, шанують військове побратимство і взаємовиручку, схиляють голови перед полеглими і віншують героїзм живих.

Історія українського воїнства – це героїчний літопис, кожна сторінка якого сповнена звитягами різних поколінь оборонців рідної землі. Вони сформували особливий характер та образ сучасних захисників і захисниць України. Їхніми провідними рисами є патріотизм і відчайдушність, відвага і честь. Високою відповідальністю, рішучістю і незламним бойовим духом сьогоднішні герої довели всьому світові, що українці – незламна нація, здатна захищати свою свободу та незалежність.

Історія цього свята має давню традицію. Покрову Пресвятої Богородиці відзначали козаки, за що свято отримало другу назву – Козацька Покрова. Українське військо 1917–1921 років зберігало козацькі військові традиції в назвах військових частин, структурі, прапорах, одностроях тощо. 14 жовтня 1942 року є символічним днем створення Української повстанської армії.

Поряд із чоловіками на захист Батьківщини ставали жінки. Наприклад, нам відомі імена Христини Сушко та Харитини Пекарчук, які воювали в Армії УНР. У Легіоні Українських Січових стрільців існувала Жіноча чота, співорганізаторкою якої була розвідниця Ольга Басараб. У січні 1939 р. у складі Карпатської Січі утворено окремих структурний підрозділ – “Жіноча Січ” на чолі з Стефанією Тисовською та Марією Химинець. Сотні жіночих імен можна знайти серед героїв Другої світової, бійців УПА. В сучасній українській армії кожен десятий борець – жінка. Вони пліч-о-пліч із чоловіками служать на передовій, освоїли спеціальності снайпера, кулеметника, розвідника, механіка, інструктора, медика. За останні 10 років кількість жінок в українському війську зросла у 15 разів. Тому 14 жовтня ми вітаємо захисників і захисниць України.

Сучасна російсько-українська війна має гібридний характер, тож говоримо про захисників і захисниць України в широкому розумінні. Ними є не лише військовослужбовці, а й всі громадяни, які своєю сумлінною професійною і громадською діяльністю забезпечують економічний, гуманітарний, освітній й

інформаційний захист держави. Приміром, волонтери, як у межах нашої країни, так і за кордоном, котрі нерідко ціною власного життя допомагають українській армії, забезпечують її технічним оснащенням, теплими речами, амуніцією, ліками. Вражає масштаб їхньої діяльності на допомогу пораненим воїнам АТО/ООС, сім'ям учасників АТО/ООС, родинам вимушених переселенців з Криму та територій охоплених війною. Ці люди стали мирними воїнами і надійними захисниками Батьківщини, а їхня діяльність – зразком самовідданості та патріотизму.

Українська армія береже імена героїв минулих епох – від воїнів-русичів і козаків до січових стрільців і вояків УПА. Тому у війську з'явилися назви легендарних українських полководців та уславлених формацій минулого.

Доблесть і відвага сьогodнішніх захисників і захисниць підтверджують - українці борються за свободу та незалежність, за утвердження національної гідності та самоповаги.

Тяглість поколінь знайшла відображення і в елементах одностроїв – головний убір “мазепинка”, нарукавний тризуб. Гасло “Слава Україні! – Героям слава!” стало офіційним вітанням українського війська. Саме тому гаслом цьогорічної інформаційної кампанії до Дня захисника України є “Героям слава!”.

Історична довідка

14 жовтня церкви східного обряду відзначають свято Покрови Пресвятої Богородиці. Його суть – прославляння заступництва Божої Матері над християнами. У часи давньої Русі військово мистецтво набуло значного рівня. Наші предки залишили про себе пам'ять як про хоробрих воїнів. Ушанування Пресвятої Богородиці як захисниці від ворогів має глибоке коріння і в Україні. Князь Ярослав Мудрий збудував у Києві церкву на Золотих Воротах на вияв вдячності Богові і Пресвятій Богородиці. Князь Володимир Мономах писав, що перемогам завдячує Богові і заступництву Пречистої Діви Марії.

Традиція вшанування покровительки війська зберігалася серед українського козацтва. Свято Покрови було одним із найголовніших свят для козаків. Тоді ж виник новий тип ікони – “Козацька Покрова”, де під омофором Богородиці зображувалися українські ієрархи, гетьмани та козаки. На свято Покрови козаки проводили ради, на яких обирали нового гетьмана або старшин. У часи правління гетьмана Івана Мазепи активно розвивалося будівництво церков та іконописання, пов'язане із Покровою. Завдяки шанобливому ставленню козацтва до Покрови в народі це свято асоціюється з військовою честю, звитягою, мужністю, захистом рідної землі.

У добу Української революції 1917–1921 років відроджувалися традиції військово-козацької спільноти. Вони стали основою для розбудови збройних сил УНР, Української Держави та ЗУНР. Передусім це простежується в найменуваннях військових формацій. Першим таким підрозділом став Український козацький полк імені Богдана Хмельницького, створений у травні 1917 року. Згодом виникли формування, названі на честь видатних козацьких командирів – Петра Дорошенка, Максима Залізняка, Костя Гордієнка, Івана

Мазепи. Козацький “відбиток” є й у таких назвах: Січові стрільці, Запорізька група, Сердюцька дивізія, Запорізька Січ, гайдамацькі полки та вільне козацтво.

Козацькі військові традиції в добу Української революції прослідковуються також у військовій символіці (стяги, відзнаки), назвах військової техніки (панцерні потяги “Хортиця”, “Запорожець”, “Полуботок” та інші), назвах кораблів (крейсер “Гетьман Іван Мазепа”, канонерський човен “Запорожець”). Окремо слід згадати військову термінологію, якою послуговувалися для позначення рангів, посад і військово-структурних елементів: козак, ройовий, чотар, бунчужний, півсотенний, сотник, курінний, осавул, полковник, отаман бригади, отаман дивізії, отаман корпусу. Це відображалось в одностроях і зовнішньому вигляді вояків українських військових формацій тих часів. Кашкет-“мазепинка”, чорні шапки з кольоровими шликами, черкески й інші елементи старовинного українського військового одягу. Часто бійці за зразком козаків голили голови, залишаючи лише оселедець.

Історичним спадкоємцем козацької державності – Гетьманщини XVII–XVIII століть став Гетьманат 1918 року. Тоді Українську Державу очолив Павло Скоропадський – “Його Ясновельможність Пан Гетьман”. Вже сама назва посади мала натяк на титулатуру козацької держави. Зв’язок із попереднім етапом державності підкреслювали форми документів, які видавав гетьман – грамоти, закони, універсали. В часи Гетьманату була зроблена спроба відродити козацький стан.

У Другій світовій війні українці воювали в лавах Червоної, Української повстанської та в арміях Об’єднаних Націй. Уродженці різних куточків України й українці світу, котрі були в регулярних арміях або ставали партизанами, служили у допоміжних формуваннях чи на передовій, пройшли усю війну чи загинули в боротьбі, пліч-о-пліч із іншими народами боролися проти нацизму. Вояки Української повстанської армії брали до рук зброю, аби захистити українців від обох тоталітарних режимів – нацистського та комуністичного. Боролися за відновлення української державності, наслідували козацькі військові традиції. Символічний день її створення – 14 жовтня 1942 року. Боротьба УПА була проголошена продовженням українського визвольного руху періоду Української революції 1917–1921 років, підпільно-бойової Української військової організації та Організації українських націоналістів у 1920–1930-х роках.

Сьогодні наше військо стало однією з найбоездатніших армій Європи, маючи за плечима більше 7 років досвіду боїв російсько-української війни. За цей час ми провели низку важливих реформ Збройних Сил, армія професіоналізувалася і стала однією з найважливіших інституцій країни. Нині модернізація війська продовжується. Окрім системи управління та матеріально-технічного забезпечення, зазнала змін ідеологічна підготовка особового складу в умовах протидії збройній та інформаційній агресії Російської Федерації. Відновлення питомих українських мілітарних традицій та посилення ідеологічної складової патріотичного виховання особового складу сформувало у військовослужбовців почуття особистої відповідальності за захист України.

У боях із підрозділами російської регулярної армії та підконтрольних їм бойовиків постало якісно нове українське військо, що відіграє значну роль в українському суспільстві.

Традиції української армії: крізь віки до сьогодення

Сьогодні Україна очищається від російського та радянського ідеологічного впливу, починає формувати пантеон власних героїв. Сторіччя Української революції 1917–1921 років повернуло в суспільну свідомість мужній чин борців за незалежну Україну. В Україні почали з'являтися вулиці, меморіальні дошки, пам'ятники, присвячені цим подіям.

Загалом у Збройних Силах України змінилося ставлення до героїв Української революції 1917–1921 років. З'явилися почесні назви частин, пов'язані з особами та подіями Української революції. У затвердженій в 2017 році новій уніформі і знаках розрізнення Збройних Сил України використали окремі елементи одностроїв періоду 1917–1921 років. Найпомітніший – нарукавний тризуб. Нову форму почесної варті розробили за взірцем одностроїв Сердюцької дивізії часів гетьмана Скоропадського.

“Мазепинка” – головний убір із переднім клиноподібним розрізом, частина українського військового вбрання. Вона стилізовано наслідує вигляд козацьких головних уборів другої половини XVII століття, коли гетьманував Іван Мазепа. Саме так їх зображували на тогочасних портретах. “Мазепинки” почали носити Українські січові стрільці під час Першої світової війни. Згодом цей головний убір набув поширення в інших українських формаціях – Галицькій Армії, Карпатській Січі та УПА. Від 2017 року “мазепинка” є офіційним головним убором Збройних Сил України.

Нарукавний тризуб – нарукавні знаки розрізнення, що носили на одностроях вояки Армії УНР і сам Головний отаман Симон Петлюра. “Тризуб матерчатий, фарби по родах зброї, форми по малюнку”, – йшлося в наказі 30 липня 1919 року. Простий, без деталізації, тризуб легко було виготовити в умовах безперервних бойових дій та невеликого і нестабільного тилу Армії УНР. Продовжуючи петлюрівські традиції, сучасні захисники України носять тризуби на рукавах одностроїв.

“Слава Україні! – Героям слава!” – офіційне вітання в Збройних Силах України. “Слава Україні!” почали вітатися вояки кінного дивізіону 1-го Запорізького полку Армії УНР. На це відповідали: “Козакам слава!”. Звертання “Слава Україні! – Героям слава!” затвердив навесні 1941-го року II Великий збір ОУН під проводом Степана Бандери. 4 жовтня 2018 року Верховна Рада України затвердила вітання “Слава Україні! – Героям слава!” як офіційне в Збройних силах та у Національній поліції.

Українська армія береже бойові традиції предків та імена героїв, від воїнів-русичів і козаків до січових стрільців і вояків УПА. Тому у війську з'явилися назви легендарних українських полководців та ушавлених підрозділів минулого:

- 24-та окрема механізована бригада (ОМБр) імені Короля Данила,
- 72-га ОМБр імені Чорних запорожців,
- 93-тя ОМБр “Холодний Яр”,

- 30-та ОМБр імені князя Костянтина Острозького,
- 55-та окрема артилерійська бригада (ОАБр) “Запорізька Січ”,
- 26-та ОАБр імені генерал-хорунжого Романа Дашкевича,
- 58-ма окрема мотопіхотна бригада імені гетьмана Івана Виговського,
- 7-ма бригада тактичної авіації (БрТА) імені Петра Франка,
- Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв

Крут,

- 16-та окрема танкова Криворізька бригада Костянтина Пестушка,
- 28-ма ОМБр імені Лицарів Зимового походу,
- 36-та окрема бригада морської піхоти імені контр-адмірала Михайла

Білінського,

- 406-та ОАБр імені генерал-хорунжого Олексія Алмазова,
- 53-тя ОМБр імені князя Володимира Мономаха,
- 54-та ОМБр імені гетьмана Івана Мазепи,
- 59-та окрема мотопіхотна бригада імені Якова Гандзюка,
- 201-а зенітно-ракетна бригада імені гетьмана Пилипа Орлика,
- 73-й морський центр спеціальних операцій імені кошового отамана

Антіна Головатого,

- 40-а ОАБр імені Великого князя Вітовта,
- 35-а окрема бригада морської піхоти імені контрадмірала Михайла

Остроградського,

- 38-й зенітний ракетний полк імені генерал-хорунжого Юрія

Тютюнника,

- 223-й зенітний ракетний полк імені Українських Січових Стрільців,
- 54 окремих розвідувальний батальйон імені Михайла Тиші,
- Окремих центр спеціальних операцій “Захід” імені князя Ізяслава

Мстиславича,

- 25-й окремих мотопіхотний батальйон “Київська Русь”,
- 1-ша Президентська бригада оперативного призначення імені гетьмана

Петра Дорошенка,

- 8-й полк оперативного призначення імені Івана Богуна,
- 18-й полк оперативного призначення імені Дмитра Вишневецького,
- 50-й полк імені полковника Семена Височана,
- Навчальний центр імені Василя Вишиваного Національної гвардії

України,

- 45-й полк оперативного призначення імені Олександра Красіцького,
- 9 прикордонний загін імені Січових Стрільців,
- 105 прикордонний загін імені князя Володимира Великого,
- 17 прикордонний загін імені полковника Олександра Жуковського.